

Documente vechi

pentru istoria nationala Transilvania.

1437.

Sigismundi Regis Literae, in quibus Joannes Hunyadi vocatur: Joannes Oláh, filius quondam Woyk de Hunyad.

Originale in archivo anolsbacensi, nunc Came-
rae Hung. Inuit Eder in Felmer p. 62—63.

1437.

Dewa feria sexta proxima post fes. S. Georgii, anno XXVII Lorandi Lépes vice vajvodae Transilviae Literae ad Saxones, quibus auxilium promittit, contra malefactores, spoliatores, saxones infestantes, quorum principalis Capitaneus est Kardos János.

Ex authographo, fragmentum edidit Eder in Felmer p. 29.

1438.

Thordae in festo Dorotheae Virg. (Feb.) Lorandi Lépes vice vajvodae literae super inita trium nationum in Transilvia unione; de mutuo sibi ferendo contra Turcorum invasionem et Rusticorum proterviam auxilio.

Orig. in Gabulario nat. Saxonicae sub Nr. 80 juxta Eder de Initiis Saxonum p. 124.

Fragm. edidit Eder in suppl. Libel. valach. p. 24.

Fragm. edidit Schlötzer p. 47.

Inuit Eder in Felmer p. 75.

Fragm. edidit Eder de initiis sax. p. 123. 124.

1438.

Literae, e quibus evenit Michaellem et — Davilem de Zsuk nota infidelitatis affectos fuisse ideo,

quod semet 1437 Rebellibus Rusticis contra nobiles Transilviae associaverint.

Orig. in archivo Kolosmonostoriensi. Inuit Eder in Felmer p. 76.

1438.

Michael Joach de Kusal, siculorum comes, Desew de Losonez, universorum nobilium, partium Transilviae Capitaneus, Stephanus filius Bani de Losonez praedicta, Georgius consimiliter filius Bani de Balwanus Balvanus, Andreas de Thelegd, Nicolaus de Bethlen, Joannes Farkas de Harjua, Lorandus Lépes Vice vajvoda Transilviae et alii milites tam de Hungaria quam partium Transilviae nobiles, universis et singulis Saxonibus septem sedium saxonicalium amicis nostris praedilectis debitam reverentiam cum honore. Ecce nos hodie cum valida potentia invasimus suburbium Klauswar ita, quod de eadem civitate exire nullas potest quapropter Vestras requirimus amicitias, et in persona Excellentissimi Domini nostri Alberti Regis praecipimus et mandamus, quatenus statim receptis praesentibus, cum peditibus, et equitibus Vestris ad extirpandos infideles rusticos in succursum nostrum venire et accelerare debeatis, scientes, quod si venire recusaveritis, nos eidem serenissimo Domino nostro Regi suo modo studebimus rescribere. Secus in praemissis non facturi, si gratiam dicti Domini nostri Regis habere volueritis. Datum in Clusmonostro, quarto die festi Epiphaniae Domini*) anno eiusdem 1438.

Originale in Tabulario nationis saxonicae, Edidit per Extensionem Eder in Felmer p. 74. 75.

*) IX Januarii

CUVENTU DE BINEVENTARE,

rostitu prin Junimea romana studinte in universitatea Pestei, in anulu 1854 Maiu 9 c. n. cu oca siunea reintorcerei — Escelentiei s'ale D. Alessandru St. Siulutiu — d'in Vien'a, ca nou juratu Mitropolitu.

Comendatoru Ordinului, Leop consiliaru c. r. intimu.

De n'au peritu romanulu candu ordele
barbare

Veni-au ca si locuste in agrii
seminati,

Taiendu fora de mila, rapindu fora
crutiare.

Lipsindu pe fii de tata, si pe
sorori de frati:

Acumu, candu bratiuti ageru in lumei,
conoscutu,

Tu bravule romane mai credi ca
esci perdutu?

Estu modu meditedia Poetulu laureatu despre presintele romanului si cu astfelu cuvinte ne animédia: sa speramu unu viitoriu securu; — si cu totu dreptulu, — ca-ci imperatoriulu celu mai gloriosu, si parentele celu mai bunu alu nostru, — — ardicandune institute prin care sa ne potemu poli, si ca omeni culti, si condusi de barbati — de ai nostri, sa ne potemu coprinde cu demnitate loculu la Mésa Natiuniloru unde sta acela golu de unu numeru importantu de seculi, — — aréta dovedi faptece, ca voiesce sa viamu si noi, si inante de tóte sa ne impreuna-mu in sinulu mamei Béserici romane. Eta! vórbésca faptece, alu caroru resultatu avemu onóre alu bineventare adi in Inaltu Stralucirea Ta, ca Mitropolitu romanu din marele Imperiu Austriacu, si aparatoriu alu credintiei adeverate romane in Orientu.

Suntu momente in viétia omului, in care incéta oftările trupesci, amutiesce graiulu, si numai singuru spiritulu mai da dovedi viié, concentrandu-si tóte funtioniile in anim'a mai ferbinte si mai strabatatóre, decatu in intemplari tótediéne, — si astfelu momentu e si pentra noi acest'a, in care suntemu atatu de norocosi a poté intimpinare pe Mitropolitulu Ardealului, carele dupa o apunere de unu seculu si jumetate ca unu fenice au inviétu in inalt'a persóna a Présantie sale, — sa-i fie atatu de potinte, de gloriosu, si de

binevenita sosirea! pe catu i-au fostu de amara asteptarea in intrulu intregului poporu alu nostru; pentruca, cu catu e mai misere o natiune, cu atatu are mai multu a se inbucurare pentru nisce institute, ce cinitescu spre inbunetatirea sórtei, si ardicarea onorei ei; — éra:

De cautamu la trecutu, nu aflamu in tóta Istori'a nóstra, decatu pagini pline de pathimi si amaretioni, ce ne au casionatu tempulu vitregu, ci a caroru cea mai de capetenia cauza — póte — noi insine amu fostu; — ca de la esirea Legioneloru romane din Dacia sub Imperatórele Aurelianu, principiulu centralisatiunei in vietia nóstra fostu neunoscutu, unulu au trasu intr'o parte, altulu intru alta, pana ce au caditu unulu dupa altulu. Si de au si resacate unu barbatu cu planuri sanetóse — acela au fostu neintielesu, si in sinulu confratiloru sei diacandi intr'o letargia rusinósa, au debuitu nesmintitu sa cadia viptima.

Merreamu cu toti spre perire, de nu ne mai retinea órece, adevca: de nu ne mai retinéa mama Béserica, ce ne au fostu singurulu aparamentu.

I-au mai remasu dara si romanului unu asilu, ce de s'au si contremuratu in antea Unului Selbategu, Avarului necredintiosu, Gotulu rapitoriu, si Ungurulu, — inse nu s'au nemicitu; — si acestu asilu au fostu Béserica, unde sau mai potutu aduce si creatur'a romana, apesata de fatalitati, si usturata de loviturile strainiloru, a-si ardicare cugetulu catria Ddiu, rogandulu sa nu o lase sa pera.

Dreptu ca cu amare inne reprivimu, cumu s'au fostu inghesatu invidiosii si in acestu singuru aparamentu alu nostru, scotindune de acolo limb'a si supunendu-ne unei Jerarchie straine, de care romanulu si in cea mai desolata stare anca ne incetatu s'au ingretiosiatu: — asia se vede inse, ca de si au diacutu romanulu in lethargia, semnele de viétia in elu nici catu e odata nu s'au stinsu de totulu; — de cate ori au fostu mai greu cercetatu, de a tatea ori au totu aretatu ca mai viia.

Romanulu au suferitu si s'au rogatu lui Ddiu „sa ajute dreptatei,” si Ddiu nu 'lau lasatu sa péra de pe fatia pamentului. Candu s'au inghesatu limba slayona in Biserici, — cea romanesca au prinsu mai sanetóse radecini in peptulu poporulu. Candu au nesuitu unii principi domnitori saluintórca de la credinti'a strabuna, — si au recascigatu limb'a in Biserici. — Candu pe urma au fostu

persecutat pe perire pentru pastrarea religiei, si datinelor antice: — atunci tinendu-le acelea, s'au intorsu catre léganulu, seu catre Roma; si dupa ceca fiúlu celu retacitu — au fostu lipsitu de ajutoriulu tuturoru, au mai cerutu anca o data ajutoriu dela Mam'a care 'lau primitu inderetru cu bratie deschise. †

Si aci si incepe o epocha nóa, si mai surridiatóre in vietia-ne.

Cumu stamu pana adi rupti in privintia religunaria in dóue parti, vedemu; — ci sa fie binecuentatu numele Domnului! ca aceia, de la carii in privintia desvoltarei intielesuale — mai multu pretinde tempulu si Natiunea, — — intielegu: Junimea romana, — au devenitu mare parte la cunosciintia propria, se contielegu pretutindenii fratiesce si suntu intr'o forma animati pentru tóte acelea intreprinderi, din care ne surride unu viitoriu; — mai demnu de noi, mai respectatu decatu trecutulu si mai ferice; — si sa întorcu cu ura si grétia de catre toti aceia, carii in interesulu orbiei aru nesui a mai impresurare seminti de despartire printre noi. Aci suntemu esemplulu celu viiu Junimea romana studinte in Universitatea Pestei, — carii cu acésta avemu onóre a ne comendare gratiei Inaltu stralucirei sale — între carii nu mai este neintielegere si ura religunaria, si carii si acumu fora diferentia confesiunaria amu venitu ca se salutamu pe Inaltu stralucirea Ta din anima, ca pe unu barbatu fórté aseptatu, ce esti chiamatu spre conducerea Natiunei nóstre atotu de lipsita de conducatori mari si intielepti, si sa ti dicemu cuventulu de: Bine ai venit!

Asia e inaltu stralucite Domnule Mitropolitu! Natiunea nostra se uita si in viitoriu multu la Biserica, fiindu-i legata esistenti'a mai vertosu de institutetele acesteia — si Présantia voastra sunteti chiamati a facere si a indreptare anca multu, fórté multu in vietia nóstra.

Si cu tóte acestea, inaltu stralucite Domne! noi carii suntemu numai ca merulu celu ce ro siesce pe lemnu, despre care nu se scie, ajunge va óre anca sa-se coca, seu va sa pice vermenosu: sciindu ca Présantia Ta, — pe carele tocma atunci Te au fostu tramisu ceriulu sa versi balsamu pe ranile fratiloru nostri ardeleni, candu erau acelea mai infocate si mai veninóse — esti cu multu mai probatu de tempuri, si mai petrinsu de amórea debuintiosa catre natiunea nostra, decatu

sa ai lipsa in acesta privintia de aducere a minte, — nici ca amu voitu alta, decatu, dupa ce ne amu imbucurá din tóta anim'a, ca mai potemu fi martori alu unui pasiu inainte, si anca pasiu fórté importante, de unde multe bune si formóse se potu desvolt'a in vietia nostra Natiunale in viitoriu, — a venire sa Te vedemu fatia in fatia, sa Te bineventamu, si sa Te rogamu: sa-ti aduci a minte in s. u rogatiuni si de noi, carii anca dreptacea suferimu calamitatile si necadiurile strainetatei, ca calificandune deplinu, sa potemu fi canduva membri folositori natiunei nóstre celei dulci; éra-si sa te rogamu: sa ne duci sarutarea fratiésca credintiosiloru Ardeleni, si sa ne primesci si pe noi in gratia-ti inalta! pe noi carii din tóta caldur'a animei amu oftatu a te vedere catu mai curendu condecoratu de Mitropolitu alu Albei-Juliei, si subu inaltu stralucirea Ta a ne vedere odata imprennata Biserica subu unu capu adeveratu natiunale; — si carii ca cei mai credintiosi fii ti-oftamu ca, ca pe Parentele celu mai bunu si mai blandu alu nostru tuturoru, sa te tiena Ddieu! sa-ti ajute a portare in pace si intru onorea nóstra demnitatea inalta de Mitropolitu, si stralucita comendatoria Leopoldina, si spre inflorirea natiunei, santei religunii, si mangaierea animelorú nóstre, in cea mai intréga sanetate sa traiesci intru multi ani fericiți!

Sa traiesca Sanctitatea s'a Patriarculu Romei! Ddieu sa-i binecuvinte pasii facandi intru cuventulu adeverulu, si spre inflorirea virtutei si santei religunii!

Sa traiesca Imperatoriulu gloriosu alu Austriei, cu inaltia'ta si juna Imperatésa si tóta Cas'a Domnitóre intru nenumerabili ani fericiți!!

Sa traiesca Ierarchia romana!!!

Estrasu din respunsutu Dlu. Mitropolitu.

Inbitiloru fii ai mei! Cu adeveru, de privim u trecutulu Neamului nostru, ne impemu de amaratiune, vedieudu suferintiele, cu care au avutu strabunii nostri a se luptare pentru esistentia; si nu se póte dicere sa le fi meritata ii tote acelea; decatu mai multu li-sau casiunatu din turburarile temporiloru. — Si tocma acesta debe sa ne fie doctrina si sa ne invétia, cumu sa ne portamu pe viitoriu si noi catre aceia, caroru leau fostu mila de noi, si ne au intinsu mana de ajutoriu, ca sa potemu eluptare si pana intru atata, pana unde suntemu; si aici de vomu asemenea trecutulu nostru

din ante cu celu de sub domuirea blanda a Casei Austriace, si irasi celu de inante cu celu de dupa uniunea cu Biserica Romei: vedemu apriatu, ca nu este fericire pentru noi romanii intraltu locu, decatu subu scutul blandu alu Austriei, si in unire cu sororile natiuni ale nostre, si cu locul originei, care e si leagenu credintiei strabunilor nostri romani. — —

Inse filoru mei! eu sciu prebine, ca Dloru Vostre, carii paua acum nici n'ati fostu sub ocaruirea mea besericesca n'ati venitu la mine ca la persona bisericesca, ci a-ti venita ca la persona natiunala, de carele dreptu ca — de si ne potendu-me laudare catu mai putinu cu merite, n'an ajunsu sortea, ca pe Saulu si pe Davidu sa fie Regii Iudeei, dintre carii unulu au aparatu magarii, altulu oile tataneseu, si nici ca o voiu poté multjami lui Ddieu, ca acestu siru se incepe in mine — dara sa si fi-ti convinsi, ca eu suntu totuodata si natiunalistu adevveratu, si eu ve multiamescu, ca Dvostre a-ti voitu a-o cunosocere acosta in mine. Ve asecurediu ca voiu fi alu natiunei si in viitoriu, si despre aceea, ca o natiune, care are filii cumu sunteti Dvostre, nu poté sa péra, si nici nu va peri. —

Numai un'a anca filoru mei! Sa fie cointielegere santa in animele nostre, si confidintia fratiesca intre noi. Si candu aru fi lipsitu unulu seu altulu dintre Dvostre de orece, recurga la mine cu tota confidintia, necautandu ca e neunitu séu unitu de confesiune, ca Romanii toti suntu frati — si unde lu voiu pote ajutare cu auctoritatea mea, sen cu intrepunerea personala, au cu midilocoale materiale — cu buna séama lu voiu ajuta, si numai atunci nu va primi ajutoriu de la mine, candu-mi voru sta in cale de acelea impedecari, pe care nu le voiu poté invinge, etc. etc. Si cu acosta eu me recomends aducerei a minte a Dloru Vostre. — Sa fi-ti binecventati etc. etc. — —

A P O T H E O S A

la mortul Joan Corhan, june din Urbea-mare.

Crudela mórte! cand vei se 'neceti a ni-răpire
Sperantiele natiunei in florea- etatei lar?
Cu ginte ast' orfana in lina pacuire
Cand vei pasi? si fi-i in pace a fi cand vor?

O! ear rapisi un june din bratiile vietiei
Ce nu-a gustat dulceti'a, ce ast'ai poté da;
Si'n auror'a vietiei, in florile junetiei
Abi á veni, silit fu, spre a se departá.

Rapisi pe-acest'a june- ah! invediósá mórte
Cu bratiile-ti giacióse din natiunei sin;
Dar nu-ai de ce-a plausare, ca mai fericite sorte
Decat avuse, i-ai dat in ceriul cel senin.

Amase ginteá - si dulce cu - amore ardiectoria;
Dorise, ca natiunea se pota inflori.
Ah! invediós'a mórte a stiins a lui amore;
De-acum el nu amédia, neci pote a dorí.

Departa de acei'a pe carii el iubise,
Departa de acei'a de cari a fost amatu
Morí; pe fruntea-i nime canuna impletise,
Si se-l imbratisiedie, ah! nime sea aflat.

El nu-a culesu pe campul vietiei flori miróse
Amorul nu-i surise, de-averi nu a lucitu;
Avutu fu inse'n peptu, si cu-amore caldurosa,
Ce catra a sa ginte cu zel el a nutrit.

De trebe ca pe lume fiintiele sa péra
De trebe ca se mora tot ce a fost didit:
De ce per multe-in flórea in dulcea primavera?
Ce more omu' nante de ce a caruntit? —

Lasasi pamentul, june! ce préda e perirei
D'in bratiu-ne ferbinte tu te-ai desfasurat.
Si-ai dus curat un spiret la treptele Dieimei
Si numai moritoriu-ti trup mortei ai lasat.

Acolo esti tu unde nu este lacrimare,
Suspín nu turba pacea, dorere unde nu-i:
Ci bucurii eterne, eterna desfatere,
Netarburata 'n pace de plauaul nimenui.

Cu lacrime-amicale salut momentu-ti rece!
Suspínuri iti gertfesc, — de pot atrabate sus, —
Trist dulcea-ti suvenire din anima-mi nu a trece,
Na, pan' a mea vietia 'n moment va fi apus!

Ear voi juni si feciore Romane! cu canuna
De mirturi ei-incegeti alui geros moment;
Ca in acel d'pus natiunea-ne strabuna
Un frate d'in al vostrii, si-un tiner sperament.

C. Gr.